

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З ЕТНОПОЛІТИКИ ТА СВОБОДИ СОВІСТІ

вул. Прорізна, 15, м. Київ, 01001; info@dess.gov.ua; (044) 232-59-59; код ЄДРПОУ 43571959

Житомирська обласна рада

майдан ім. С. П. Корольова, буд. 1,
м. Житомир, 10014

Відповідно до листа Секретаріату Кабінету Міністрів України від 04.05.2023 № 10976/0/2-23 Державна служба України з етнополітики та свободи совісті (ДЕСС) спільно з Міністерством культури та інформаційної політики України, Фондом державного майна України, Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру, Житомирською обласною державною адміністрацією (військовою адміністрацією) розглянула Звернення депутатів обласної ради щодо припинення договорів оренди з релігійними організаціями, діяльність яких порушує вимоги чинного законодавства України, прийнятого рішенням Житомирської обласної ради від 27.04.2023, та повідомляє про таке.

Частиною другою статті 19 Конституції України визначено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їхні посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Частиною першою статті 35 Конституції України визначено, що кожний має право на свободу світогляду і віросповідання.

Згідно з абзацом першим підпункту 4.6 пункту 4 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 27 грудня 2022 р. № 4-р/2022 релігійні організації (об'єднання) є зовнішньою формою здійснення громадянами України свого конституційного права на свободу світогляду і віросповідання (релігії), зокрема, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культу, ритуальні обряди, вести релігійну діяльність та взаємодіяти з іншими суб'єктами шляхом створення релігійної організації (об'єднання) (статті 35, 36 Конституції України).

Відповідно до частини третьої статті 41 Конституції України громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону.

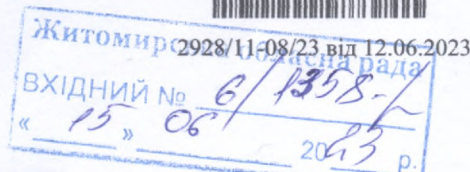
ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 3FAA9288358EC00304000000850F3600C1F1B300

Підписант Войналович Віктор Анатолійович

Дійсний з 03.03.2023 0:00:00 по 02.03.2025 23:59:59

ДЕСС

Частинами першою та другою статті 17 Закону України від 23 квітня 1991 р. № 987-ХІІ «Про свободу совісті та релігійні організації» (далі — Закон № 987) визначено, що релігійні організації мають право використовувати для своїх потреб будівлі і майно, що надаються їм на договірних засадах державними, громадськими організаціями або громадянами.

Культові будівлі і майно, які становлять державну власність, передаються організаціями, на балансі яких вони знаходяться, у безоплатне користування або повертаються у власність релігійних організацій безоплатно за рішеннями обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, а в Республіці Крим — Уряду Республіки Крим.

Договори про надання в користування релігійним організаціям культурних та інших будівель і майна можуть бути розірвані або припинені в порядку і на підставах, передбачених цивільним законодавством України (частина восьма статті 17 Закону № 987).

Глава 53 Цивільного кодексу України (далі — Кодекс) містить низку положень щодо розірвання договору. Так, частина перша статті 651 Кодексу в якості підстави для розірвання договору визначає лише згоду сторін, якщо інше не встановлено договором або законом. Частина друга статті 651 Кодексу визначає, що договір може бути змінено або розірвано за рішенням суду на вимогу однієї із сторін у разі істотного порушення договору другою стороною та в інших випадках, встановлених договором або законом. Істотним є таке порушення стороною договору, коли внаслідок завданої цим шкоди друга сторона значною мірою позбавляється того, на що вона розраховувала при укладенні договору.

У частині третій статті 651 Кодексу зазначено, що у разі односторонньої відмови від договору у повному обсязі або частково, якщо право на таку відмову встановлено договором або законом, договір є відповідно розірваним або зміненим.

Частиною першою статті 652 Кодексу встановлено, що у разі істотної зміни обставин, якими сторони керувалися при укладенні договору, договір може бути змінений або розірваний за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або не впливає із суті зобов'язання.

Зміна обставин є істотною, якщо вони змінилися настільки, що, якби сторони могли це передбачити, вони не уклали б договір або уклали б його на інших умовах.

У частині другій статті 652 Кодексу зазначено, що, у разі якщо сторони не досягли згоди щодо приведення договору у відповідність з обставинами, які істотно змінилися, або щодо його розірвання, договір може бути розірваний, а з підстав, встановлених частиною четвертою цієї статті, — змінений за рішенням суду на вимогу заінтересованої сторони за наявності одночасно таких умов:

- 1) в момент укладення договору сторони виходили з того, що така зміна обставин не настане;
- 2) зміна обставин зумовлена причинами, які заінтересована сторона не могла усунути після їх виникнення при всій турботливості та обачності, які від неї вимагалися;
- 3) виконання договору порушило б співвідношення майнових інтересів сторін і позбавило б заінтересовану сторону того, на що вона розраховувала при укладенні договору;

4) із суті договору або звичаїв ділового обороту не впливає, що ризик зміни обставин несе заінтересована сторона.

Згідно зі статтею 654 Кодексу зміна або розірвання договору вчиняється в такій самій формі, що й договір, що змінюється або розривається, якщо інше не встановлено договором або законом чи не впливає із звичаїв ділового обороту.

Управління майном, що є у державній власності, здійснюється державними органами, а у випадках, передбачених законом, може здійснюватися іншими суб'єктами (частина третя статті 326 Кодексу). Таким чином, розірвання договорів про надання релігійним організаціям в користування об'єктів державної власності може бути ініційоване уповноваженими суб'єктами управління такими об'єктами.

Відповідно до статті 4 Закону України від 21 вересня 2006 р. № 185-V «Про управління об'єктами державної власності» суб'єктами управління об'єктами державної власності є:

- 1) Кабінет Міністрів України;
- 2) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері управління об'єктами державної власності;
- 3) міністерства, інші органи виконавчої влади та державні колегіальні органи;
- 4) Фонд державного майна України;
- 5) органи, що забезпечують діяльність Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України;
- 6) органи, які здійснюють управління державним майном відповідно до повноважень, визначених окремими законами;
- 7) державні господарські об'єднання, державні холдингові компанії, інші державні господарські організації (далі – господарські структури), державне підприємство, установа, організація або господарське товариство, 100 відсотків акцій (часток) якого належить державі або іншому господарському товариству, 100 відсотків акцій (часток) якого належать державі;
- 8) Національна академія наук України, галузеві академії наук.

Одночасно звертаємо увагу, що 01.02.2020 набрав чинності Закон України від 03 жовтня 2019 р. № 157-IX «Про оренду державного та комунального майна» (далі — Закон № 157), згідно з яким процедура укладення, продовження договору визначається Порядком передачі в оренду державного та комунального майна, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 03 червня 2020 р. № 483 (далі — Порядок). Однак ні Законом № 157, ні Порядком не передбачено конкретних дій щодо договорів безоплатного користування. З огляду на це договори безоплатного користування, укладені до набрання Законом № 157 чинності, залишаються чинними і продовжують діяти до закінчення строку, на який їх було укладено.

Зауважуємо, що відповідно до пункту 5 розділу II Закону України від 20 грудня 2018 р. № 2662-VIII «Про внесення зміни до статті 12 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» щодо назви релігійних організацій (об'єднань), які входять до структури (є частиною) релігійної організації (об'єднання), керівний центр (управління) якої знаходиться за межами України в державі, яка законом визнана такою, що здійснила військову агресію проти

України та/або тимчасово окупувала частину території України» не допускається надання переваг або накладення обмежень у діяльності релігійної організації, що входить до структури (є частиною) релігійної організації (об'єднання), керівний центр (управління) якої знаходиться в державі-агресорі, крім обмеження доступу священнослужителів, релігійних проповідників, наставників такої релігійної організації у частини, з'єднання Збройних Сил України та інших військових формувань України у місцях їхньої дислокації.

Отже, договори оренди чи користування майном, що є державною чи комунальною власністю, укладені з релігійними організаціями, не можуть бути свавільно розірвані в односторонньому порядку. Такі договори можуть бути достроково припинені лише в порядку і на підставах, передбачених законами України.

Насамкінець просимо взяти до уваги, що ДЕСС не здійснює офіційного тлумачення законодавства, роз'яснення ДЕСС мають інформаційний характер і не встановлюють норм права.

Перший заступник Голови

Віктор ВОЙНАЛОВИЧ

Вікторія Кочубей